

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра загальної та диференціальної психології**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 квітня 2025 року**

Одеса

2025

УДК 159.9: 37.015.3

А 43

Друкується за ухвалою Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 16 від 29.05.2025 року)

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології: теорія, досвід, практика / Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 року) / за ред. М.Й.Казанжи. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 718 с.

Редакційна колегія: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор; Саннікова О.П., доктор психологічних наук, професор; Дідух М.Л., доктор психологічних наук, доцент; Водолазська О.О., кандидат психологічних наук, доцент; Бринза І.В., кандидат психологічних наук, доцент; Борисова О.О., кандидат юридичних наук, доцент; Василенко І.А., кандидат психологічних наук, доцент; Ульянова Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент; Черножук Ю.Г., кандидат психологічних наук, доцент; Оріщенко О.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Збірник призначений для фахівців у галузі психології, наукових дослідників і практиків, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і вихователів, докторантів, аспірантів та студентів. Рекомендації щодо впровадження результатів конференції полягають у підвищенні обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо наслідків та перспектив становлення особистості у невизначеному світі та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології тощо в сучасних умовах освіти та науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу покладено на авторів статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-7757-40-4

©Автори статей, 2025
© Університет Ушинського

2025

невизначеності. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2023. №2-3 (29). С.123-132.

6. Хобзей М.К., Волошин П.В. Створення психічного здоров'я населення і перспективи розвитку психіатричної допомоги в Україні. *Психічне здоров'я*. 2013. № 7 (86). С. 66-75.

7. Чиханцова О.А. Життестійкість як ресурс психологічної стійкості. *Психологічний часопис*. 2023. №1(9). С.32-40.

УДК:159.9

Рукас Г.С.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

СУВЕРЕННІСТЬ ОСІБ, ЩО ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ ОСОБИСТІСНОЮ ЗРІЛІСТЮ

Анотація. Публікація присвячена викладенню результатів теоретико-емпіричного вивчення суверенності осіб, що відрізняються особистісною зрілістю. Уміння людини оберігати, розвивати, тримати під контролем свій психологічний простір, цілісність особистісних меж, визначається поняттям суверенності. Даний феномен є істотною умовою підтримки психічного здоров'я особи, її благополуччя у соціальній та професійній сферах, можливостей самозмінювання та саморозвитку. Важливе місце у даному процесі має особистісна зрілість. Для досягнення мети та завдань дослідження нами було застосовано методичний

інструментарій, який дав можливість отримати результати діагностичного обстеження, що зумовили до проведення кількісного (кореляційного) та якісного аналізу. Кореляційний аналіз продемонстрував достатню кількість значущих зв'язків між показниками суверенності і особистісної зрілості. Наявність кореляцій спонукали нас до проведення якісного аналізу отриманих даних за допомогою методів «асів» і «профілів». Отримані профілі суверенності осіб з різним рівнем особистісної зрілості продемонстрували особливості їх психологічного простору і механізмів його збереження.

Ключові слова: особистість, суверенність, психологічний простір, особистісна зрілість, кількісний (кореляційний) аналіз, якісний аналіз, психічне здоров'я.

Abstract. The publication is devoted to presenting the results of theoretical and empirical study of the sovereignty of individuals with personal maturity. The ability of a person to protect, develop, and control his psychological space, the integrity of personal boundaries, is determined by the concept of sovereignty. This phenomenon is an essential condition for maintaining a person's mental health, their well-being in the social and professional spheres, and the possibilities for self-change and self-development. Personal maturity plays an important role in this process. To achieve the goal and objectives of the study, we used methodological tools that made it possible to obtain the results of a diagnostic examination, which led to the conduct of

quantitative (correlation) and qualitative analysis. Correlation analysis demonstrated a sufficient number of significant relationships between indicators of sovereignty and personal maturity. The presence of correlations prompted us to conduct a qualitative analysis of the obtained data using the methods of "aces" and "profiles". The obtained sovereignty profiles of individuals with different levels of personal maturity demonstrated the peculiarities of their psychological space and the mechanisms for its preservation.

Key words: personality, sovereignty, psychological space, personal maturity, quantitative (correlation) analysis, qualitative analysis, mental health.

Інтенсивні процеси суспільних змін ставлять людину перед необхідністю проявляти вибірковість і контроль до впливів середовища, розвивати особисту автономність, прагнути до гармонізації своїх стосунків з оточуючим світом. Незамінною у цьому сенсі є здібність оберігати, розвивати, тримати під контролем свій психологічний простір, цілісність особистісних меж, що визначається як суверенність [1]. Даний феномен є істотною умовою саморозвитку людини, підтримки її психічного здоров'я, благополуччя у соціальній та професійній сферах, а також сприяє підсиленню її суб'єктності.

Необхідність пильної, суверенної уваги до суб'єкта з різних точок зору його взаємозв'язку з оточуючим світом, підкреслювалася багатьма дослідниками (О.Д.Главінська, Л.С.Виготський,

С.Л.Рубінштейн, І.М.Євченко, І.Г.Кошлань, С.Д.Максименко, В.В.Турбан, Ю.М.Швалб та ін.). При цьому вчені звертають увагу на той факт, що захист свого особистого простору пов'язаний із загальними закономірностями розвитку особистості, що передбачає як відкриття, так і можливість реалізації якісно нових і соціально цінних можливостей особистісної зрілості. Даний феномен проявляється у турботливому і відповідальному ставленні до себе і до інших, критичному і самокритичному мисленні, інтересі до минулого рідного краю, розвиненій національній свідомості, усвідомленні неоціненного значення рідної мови, гуманістичних взаємовідносинах тощо (М.Й.Боришевський, Н.М.Дідик, О.В.Завгородня, О.С.Штепа та ін.).

Метою даного повідомлення є викладення результатів теоретико-емпіричного дослідження суверенності осіб з різним рівнем особистісної зрілості.

Для вирішення емпіричних завдань і підтвердження припущень на основі аналізу теоретичних поглядів нами були застосовані методики: «Суверенність психологічного простору» (С.К.Нартова-Бочавер) і «Тест-опитувальник особистісної зрілості» (Ю.З.Гільбух). Вибірку дослідження склали здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 053 Психологія Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» у кількості 36 осіб.

За результатами отриманих діагностичних даних був проведений кореляційний аналіз, який дав

можливість кількісної оцінки ступеню узгодженості ознак. За результатом аналізу наукових психодіагностичних досліджень важливо відзначити, що проведена кореляція ще не означає наявності причинно-наслідкового зв'язку. Наявність кореляцій говорить про те, що між двома змінними існує зв'язок, але не про те, що одна із змінних є причиною, інша – слідством [2]. В даній роботі ми групуємо простір заданих ознак і констатуємо взаємозв'язки між ними. Розглянемо значущі кореляційні зв'язки між показниками суверенності і особистісної зрілості, що представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Значущі кореляційні зв'язки між показниками суверенності і особистісної зрілості

Показники особистісної зрілості	Показники суверенності					
	СФТ	СТ	СР	СЗ	ССЗ	СЦ
МД			428*			-399*
С-Я			413*	467*		368*
ПГО						581**
ЖУ	349*				381*	
ЗПБ		362*		597**		492*

Примітки: 1) нулі та коми пропущені; 2) позначка «*» кореляція значима на рівні $p < 0,05$, позначка «**» - кореляція значима на рівні $p < 0,01$; 3) умовні скорочення показників суверенності: СФТ – суверенність фізичного тіла; СТ – суверенність території; СР – суверенність речей; СЗ – суверенність звичок; ССЗ – суверенність соціальних зв'язків; СЦ – суверенність цінностей; 4) умовні скорочення показників особистісної зрілості:

МД – мотивація досягнень; С-Я – ставлення до свого «Я»; ПГО – почуття громадського обов'язку; ЖУ – життєва установка; ЗПБ – здатність до психологічної близькості.

За результатами, поданими в табл.1, ми можемо бачити належність значущих додатних і від'ємних кореляційних зв'язків між показниками суверенності і особистісної зрілості. Так, показник суверенності СФТ (суверенність фізичного тіла) виявив значущий кореляційний зв'язок на 5% рівні ($p < 0,05$) з показником ЖУ (життєва установка), що вказує на неможливість порушення психологічного простору особистості з позиції відносності усього сущого. Показник СТ (суверенність території) теж виявив значущий додатний зв'язок з показником ЗПБ (здатність до психологічної близькості) на 5% рівні ($p < 0,05$). Цей зв'язок може бути свідченням врахування безпеки фізичного простору у реалізації потреби прояву духовної близькості. Показник СР (суверенність речей) виявив кореляційний 5% додатний зв'язок з показниками МД (мотивація досягнення) і С-Я (ставлення до свого «Я»). Це говорить про те, що повага людини до особистої власності підтримується прагненням до самостійності, ініціативності, задоволеності своїми здібностями, темпераментом і характером. У показника СЗ (суверенність звичок) виявився значущий кореляційний зв'язок на 1% рівні з показником ЗПБ (здатність до психологічної близькості) і на 5% рівні – зв'язок з показником С-Я (ставлення до свого «Я»). На наш погляд, це може свідчити про те, що прийняття

тимчасової форми організації життя людини підкріплено доброзичливістю, потребою в духовній близькості з іншими людьми, задоволеністю собою і своїми звичками. Показник ССЗ (суверенність соціальних зв'язків) теж виявив додатний значущий зв'язок з показником ЖУ (життєва установка) на 5% рівні ($p < 0,05$). Цей зв'язок може бути свідченням неприйняття близькими людьми соціальних вподобань особи, переважанням інтелекту над почуттям. Найбільшу кількість кореляційних зв'язків виявлено у показника СЦ (суверенність цінностей): додатний зв'язок з показником ПГО (почуття громадського обов'язку) на 1% рівні ($p < 0,01$); додатний зв'язок з показниками С-Я (ставлення до свого «Я») і ЗПБ (здатність до психологічної близькості)- на рівні $p < 0,05$; від'ємний значущий зв'язок на 5% рівні з показником МД (мотивація досягнень). Належність зазначених зв'язків може бути свідченням вільного вияву вподобань, що виявляється у потягах до спілкування, духовної близькості з іншими людьми, задоволеності своїми знаннями, уміннями і навичками, не виявляючи при цьому прагнення бути кращим за інших та досягнення високих результатів.

Отже, результати кореляційного аналізу дозволяють припустити наявність індивідуально-психологічних особливостей суверенності у осіб з різним рівнем особистісної зрілості. Для того, щоб цю наявність розглянути, нами був застосований метод «асів», за допомогою якого із усієї вибірки досліджуваних (36 осіб) за композитною оцінкою було

сформовано дві групи: (ЗП+) – група осіб (n=9) з високим значенням показника особистісної зрілості; (ЗП-) – група осіб (n=7) з низьким значенням загального показника. На рис.1 надано профілі показників суверенності саме цих двох груп осіб.

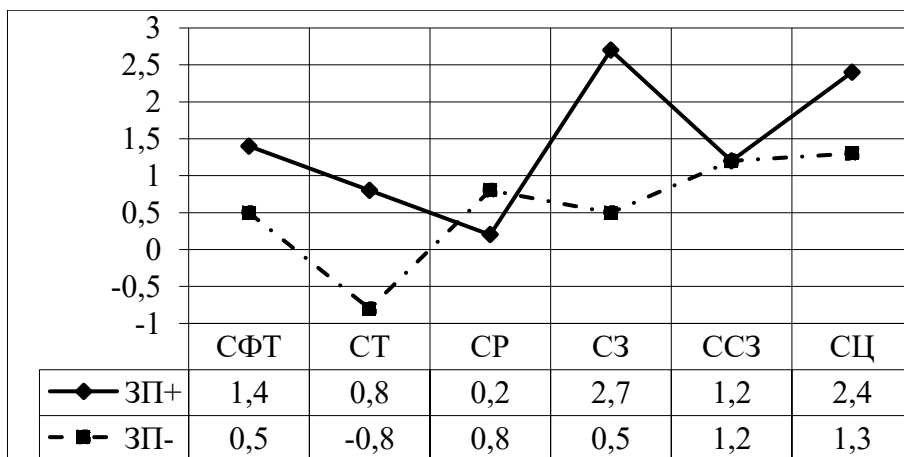

Рис. 1. Профілі суверенності осіб з різним рівнем особистісної зрілості

Візуальний аналіз профілів говорить про розбіжності прояву показників суверенності у представників двох груп, що показує, фактично, дзеркальне розташування графіків. Значення кожного показника суверенності на графіку є середнім арифметичним значень конкретного показника з додатними чи від'ємними значеннями. На осі ОХ відкладені показники, що вивчаються, на осі ОУ – значення показників, виражене стенами. Середня лінія ряду проходить через 1 стен. Значення, що розташовані вище середньої лінії ряду, характеризують високі

показники суверенності. Аналіз профілів дозволяє описати особливості суверенності осіб з різним рівнем особистісної зрілості. Так, профіль суверенності групи осіб з високим рівнем особистісної зрілості характеризується прийняттям тимчасової форми організації життя людини (СЗ), проявом свободи смаків і світосприймання (СЦ), відсутністю спроб порушити соматичне благополуччя людини (СФТ). Тобто, суверенність осіб з високим рівнем особистісної зрілості пояснюється можливістю особистості підтримувати свою особистісну автономію, знаходитись у просторі з цілісними межами. Профіль суверенності осіб з низьким рівнем особистісної зрілості характеризує представників даної групи, як людей, яким властива відсутність територіальних меж (СТ), що супроводжується почуттям дискомфорту, викликаного дотиками, запахами, примусовим відправленням фізіологічних потреб (СФТ), насильницькими спробами змінити комфортний для суб'єкта розпорядок (СЗ). Отже, характеристики суверенності осіб з високим рівнем особистісної зрілості визначені депривованістю, при цьому депривується потреба в приватності, тобто можливості керувати взаємодією зі світом. Отже, головною характеристикою суверенності осіб з високим і низьким рівнем особистісної зрілості є пояснення феноменології їх психологічного простору і механізмів його збереження.

Література:

1. Саннікова О.П. Феноменологія особистості: Вибрані психологічні праці. Одеса: СМІЛ. 2003. 256 с.

Саннікова О.П.,

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри загальної та диференціальної психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

Домасова О.В.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

ФАКТОРНА СТРУКТУРА ОСОБИСТОСТІ УСПІШНОГО МАНІПУЛЯТОРА

Анотація. У статті представлено результати дослідження психологічних особливостей особистості, які сприяють формуванню ефективної маніпулятивної поведінки в міжособистісній взаємодії. Публікація спрямована на виявлення та опис властивостей, що охоплює факторна структура особистості що обумовлюють успішність маніпулятора в соціальній комунікації. У рамках дослідження маніпулятивність розглядається як комплексна властивість, що проявляється через схильність до стратегічного управління поведінкою інших осіб із використанням психологічних впливів. Представлено емпіричні взаємозв'язки між особистісними факторами за Р. Кеттеллом та рівнем маніпулятивного ставлення. Розглянуто та порівняно профілі факторної структури особистості груп осіб з різною схильністю до маніпулятивних дій (маніпулятивності). Результати

Казанжи М.Й., Котовська Г.І. Особливості інтуїтивних характеристик студентів з різним типом професійної самореалізації.....	146
Калужинський Я.В. Суб'єктивне відчуття болю при посттравматичних стресових розладах внаслідок органічного ураження центральної нервової системи.....	155
Коваленко Т.В. Психологічні особливості осіб з різним рівнем нарцисизму.....	165
Козлова О. Особливості взаємозв'язку показників перфекціонізму та тривожності.....	174
Кравченко О.О. Мотиваційний аспект професійного саморозвитку особистості.....	181
Осіченко А.Д. Стратегії вирішення конфліктів подружжя різного рівня задоволеності шлюбом.....	187
Пригаріна П.А. Співвідношення параметрів психологічного здоров'я та показників життєстійкості і психологічного благополуччя особистості.....	201
Рукас Г.С. Суверенність осіб, що відрізняються особистісною зрілістю.....	209
Саннікова О.П., Домасова О.В. Факторна структура особистості успішного маніпулятора.....	218
Саннікова О. П., Терехова Н.В. Взаємозалежність показників рішимості і схильності до соціальної адаптивності.....	234
Сокол Т.В. Особливості переживання психологічного благополуччя особистості в умовах війни.....	242
Ульянова Т.Ю., Рибак Д.А. Співвідношення показників мотивації і схильності до ризику.....	251
Ульянова Т.Ю., Русавська А.П. Дослідження взаємозалежності комунікативної креативності та локусу контролю.....	263
Ульянова Т.Ю., Ткач С. Г. Співвідношення гендерного типу з тривожністю, фрустрацією, агресією та ригідністю.....	271
Ульянова Т.Ю., Черкасова Т.О. Психологічне благополуччя і парціальні позиції життєстійкості: аналіз зв'язків.....	283
Чебикін О.Я., Мішеніна А.В. Жіноча атрактивність як соціальний ресурс: особливості комунікації з жінками та чоловіками в контексті сприйняття та гендерної взаємодії.....	292
Ченчик О.М. Самоактуалізація осіб, що відрізняються суверенністю психологічного простору.....	299